

International Journal of Social Sciences

ISSN:2587-2591

[DOI Number:http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.22.4](http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.22.4)

Volume 9/2

2025 p. 46-70

GÜNEYDOĞU AVRUPA BÖLGESİNDE YOKSULLUK ARAŞTIRMALARININ VOSVIEWER TABANLI BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

A BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF POVERTY RESEARCH IN THE SOUTHEASTERN EUROPE REGION USING VOSVIEWER

Safiye KARASU*

Selçuk KOÇ**

ÖZ

Güneydoğu Avrupa bölgesinde yoksulluk, yalnızca bireysel yaşam standartlarını olumsuz etkileyen bir durum değil; aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri derinleştiren, ekonomik istikrarsızlığı besleyen ve sosyal dışlanmayı artıran yapısal bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, Güneydoğu Avrupa'ya ilişkin yoksulluk temalı akademik yayınlar bibliyometrik analiz yöntemiyle kapsamlı biçimde incelenmiştir. Web of Science (WoS) veri tabanı aracılığıyla elde edilen 1975–2024 yılları arasındaki toplam 549 bilimsel yayın üzerinden yürütülen analizde, VOSviewer yazılımı kullanılarak yazarlar, ülkeler, anahtar kelimeler ve atıf ağları görselleştirilmiştir. Bulgular, yoksulluk konusundaki akademik ilginin özellikle 2000'li yıllardan itibaren artış gösterdiğini ve 2015 sonrasında bu eğilimin belirgin şekilde hızlandığını ortaya koymaktadır. Bu artışta, bölgedeki geçiş ekonomilerinin etkisi, Avrupa Birliği genişleme süreci, küresel krizlerin toplumsal yansımaları ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin bilimsel gündeme girmesi belirleyici rol oynamıştır. Ayrıca analizler, yoksulluk çalışmalarının disiplinler arası nitelik taşıdığını, uluslararası iş birliklerine açık olduğunu ve bazı ülkelerin bu literatürde daha görünür hale geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda araştırma, literatürdeki mevcut boşluğu doldurarak yoksulluk olgusunun akademik haritalandırılmasını sağlamayı ve politika geliştirme süreçlerine bilimsel bir zemin sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Balkanlar, Yoksulluk, Güneydoğu Avrupa, Bibliyometrik Analiz.*

* Doktora Öğrencisi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Programı, E-mail: safiye karasu@hotmail.com , ORCID: 0000-0001-8285-9131, İstanbul, Türkiye.

** Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Bölümü, E-mail: selcukkoc@kocaeli.edu.tr , ORCID: 0000-0001-7451-2699 , Kocaeli, Türkiye.

ABSTRACT

In Southeastern Europe, poverty is not only a condition that negatively affects individual living standards but also a structural issue that deepens social inequalities, fuels economic instability and increases social exclusion. In this study, academic publications on the theme of poverty in Southeastern Europe have been comprehensively analyzed through a bibliometric approach. The analysis was conducted on a total of 549 academic publications retrieved from the Web of Science (WoS) database for the period 1975–2024, using VOSviewer software to visualize authors, countries, keywords, and citation networks. The findings indicate that academic interest in poverty has increased significantly since 2000s, with a sharp acceleration after 2015. This increase has been driven by factors such as the effects of transition economies in the region, the European Union enlargement process, the social consequences of global crises, and the incorporation of sustainable development goals into the scientific agenda. Furthermore, the analyses show that poverty research is interdisciplinary in nature, open to international collaboration, and that certain countries have become more visible in this body of literature. In this context, the study aims to fill a gap in the existing literature by mapping the academic landscape of poverty and providing a scientific basis for policy development processes.

Keywords: *Balkans, Poverty, Southeastern Europe, Bibliometric Analysis.*

1. Giriş

1980’li yıllardan itibaren küreselleşmenin etkilerinin artmasıyla birlikte, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, **Güneydoğu Avrupa** bölgesinde de yoksulluk ve sosyo-ekonomik eşitsizlikler giderek daha görünür hale gelmiştir. Özellikle **Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Sırbistan, Bosna-Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya, Hırvatistan ve Kosova** gibi ülkelerin oluşturduğu bu bölge, hem coğrafi olarak **Balkanlar** içerisinde yer almakta hem de 1990’lı yıllarda sosyalist planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçiş yapan yapılarıyla **geçiş ekonomileri** sınıfında değerlendirilmektedir. (Bostancı ve Koç (2022), s.120) Bu ülkelerde yaşanan politik dönüşümler, özelleştirme süreçleri, dışa açılma politikaları ve yapısal uyum programları, ekonomik istikrarsızlıkla birlikte toplumsal eşitsizlikleri de derinleştirmiştir (Akalin, 2002). Yoksulluk, yalnızca bireylerin yaşam kalitesini düşüren bir durum değil, aynı zamanda sosyal dışlanmayı ve bölgesel eşitsizlikleri artıran çok boyutlu bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, söz konusu ülkelerde yoksulluk olgusu üzerine yapılan bilimsel araştırmalar giderek daha fazla önem kazanmakta; bu alandaki akademik ilgiyi ve metodolojik çeşitliliği artırmaktadır (Staehr, 2003).

Güneydoğu Avrupa’da yoksulluk üzerine yürütülen araştırmalar, bölgenin sosyo-ekonomik gelişimini anlamak ve politika yapıcılar için etkili stratejiler geliştirmek açısından önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu çalışmalarda genellikle yoksulluğun nedenleri, sonuçları, ölçüm yöntemleri ve mücadele stratejileri gibi konular ele alınmaktadır. Ancak söz konusu literatürün kapsamı ve yapısal yönleri, diğer bir ifadeyle bu çalışmaların hangi temalarda yoğunlaştığı, hangi aktörler tarafından üretildiği, hangi ülkelerde ne

ölçüde akademik üretim yapıldığı gibi unsurlar çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Bu eksikliği gidermede bibliyometrik analiz yöntemleri önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda sunulan çalışma, “yoksulluk” kavramını Güneydoğu Avrupa bağlamında bibliyometrik bir yaklaşımla analiz etmeyi amaçlamaktadır. Web of Science veri tabanı kullanılarak, başlığında yoksulluk geçen yayınlar belirlenmiş ve VOSviewer yazılımı aracılığıyla anahtar kelimeler, yazarlar, ülkeler ve atıf ilişkileri temelinde görselleştirme yapılmıştır. Böylece, yalnızca bölgesel üretkenlik değil, aynı zamanda yoksulluk temalı bilimsel söylemin yapısı ve yönelimleri de ortaya konmaktadır. Çalışma bu yönüyle literatürdeki mevcut boşluğu doldurmada ve yoksulluk araştırmalarının akademik izlerini sistematik olarak haritalandırarak özgün bir katkı sunmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve ve Literatür

Yoksulluk, bireyin temel gereksinimlerini, giyim, barınma ve beslenme gibi yaşamsal ihtiyaçları yeterli düzeyde karşılayamaması durumu olarak tanımlanır. Bu durum, literatürde mutlak yoksulluk kavramı ile ifade edilir (Hagenaars ve de Vos, 1988: 214). Buna karşılık, bireyin içinde yaşadığı toplumun ortalama yaşam standartlarının altında bir hayat sürmesi, göreceli yoksulluk şeklinde tanımlanır. Bu ayrım, yoksulluğun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal bir sorun olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yoksulluk tanımlarında bir başka önemli yaklaşım, gelire ve yaşam koşullarına dayalı sınıflandırmadır. Gelir temelli yoksulluk, bireyin hayatını sürdürebilmek için gerekli asgari gelir seviyesinin altında kalması durumunu ifade ederken; insani yoksulluk, yalnızca gelir eksikliğiyle sınırlı olmayıp, bireyin sosyal, kültürel ve ekonomik gereksinimlerini karşılayamamasını da kapsar (Sarısoy ve Koç, 2010). Bu yönüyle yoksulluk, bireyin toplumsal katılım olanaklarının kısıtlanmasıyla da yakından ilişkilidir. Öte yandan, yoksulluk kırsal ve kentsel alanlarda farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bu iki bağlamda yaşam koşulları, temel ihtiyaçlara erişim düzeyi ve sosyal destek ağları büyük ölçüde farklılık gösterir. Masika, de Haan ve Baden (1997: 2-3) tarafından ortaya konduğu üzere, kırsalda yaşayan bireylerin ihtiyaçları çoğu zaman altyapı yetersizlikleri ve sınırlı hizmet ağı nedeniyle daha belirgindir. Dolayısıyla, yoksullukla mücadele politikalarının bu mekânsal farklılıkları gözetecek, uygulamaların etkililiği açısından kritik önem taşımaktadır.

Literatürde nesnel ve öznel yoksulluk, güçsüzlük, toplumsal dışlanma, bağımlılık, korunmasızlık ve izolasyon gibi farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. **Söz konusu çok boyutlu çerçeve**, yoksulluğun yalnızca ekonomik bir daralma değil, aynı zamanda bireyin toplumsal bağlardan kopması ve kamusal hayatta söz sahibi olamaması şeklinde ortaya çıktığını göstermektedir. Yoksulluğu ölçmek için kullanılan göstergeler arasında, giyim, barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçların karşılanma düzeyi öne çıkarken; eğitim, sağlık hizmetlerine erişim, güvenlik, kültürel katılım ve sosyoekonomik çevre

gibi daha kapsamlı değişkenler de analizlerde dikkate alınmaktadır. Bu göstergeler, yalnızca bireysel değil, toplumsal refahın düzeyini ölçme açısından da belirleyicidir. **Dolayısıyla**, ekonomik sistemin eşitlikçi işleyip işlemediğini anlamak için yoksulluk göstergeleri kritik veri alanları sunmaktadır. **İstikrarlı ve güvenli bir yaşam ortamı oluşturulamadığında**, ekonomik kaynaklar daha çok güçlü kesimlerin elinde toplanmakta; emeğiyle geçinmeye çalışan, sosyal güvenlikten yoksun bireyler ise sistematik bir dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadır. **Ortaya çıkan bu tablo**, yalnızca gelir eşitsizliğini artırmakla kalmamakta; aynı zamanda yoksulluğun kuşaklar arası aktarımını da hızlandırmaktadır (Sarısoy ve Koç, 2010, Ertürk ve Koç 2025).

Son yıllarda yoksullukla ilişkili başka bir unsur olarak Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları (DYSY) gündeme gelmiştir. DYSY'nin ev sahibi ülkede istihdam yaratması, vergi gelirlerini artırması ve kamu hizmetlerini geliştirmesi beklenmektedir. Ancak bu olumlu etkinin gerçekleşip gerçekleşmediği; yatırımların sektörel yapısı, teknoloji yoğunluğu ve ülkenin iç ekonomik koşulları gibi faktörlere bağlıdır (Sarısoy ve Koç, 2012). Nitekim bazı ülkelerde DYSY'nin yüksek gelir gruplarına daha fazla fayda sağladığı ve gelir eşitsizliğini artırdığı görülmektedir. Buna karşın, doğru politikalarla desteklenen yabancı sermaye girişleri, düşük gelirli grupların yaşam koşullarını iyileştirme potansiyeline sahiptir.

Yoksulluk, Balkan coğrafyasında yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda tarihsel ve siyasal kırılmalarla şekillenmiş çok boyutlu bir sorundur. Balkan coğrafyası açısından yoksulluk kavramı değerlendirildiğinde ise ekonomik etkenlerin yanında tarihsel ve siyasal kırılmalarla şekillenmiş çok boyutlu bir sorun olduğu görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı, bölgede siyasi istikrarsızlık ve ekonomik dağınıklık yaratmış; ulus-devletlerin kurulma sürecinde sınır çatışmaları ve etnik gerginlikler bölgesel kalkınmayı olumsuz etkilemiştir. Bu durum, Balkanlar'da yoksulluğun tarihsel kökenlerinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik gelişmelerle de ilişkili olduğunu göstermektedir.

Balkan Savaşları (1912-1913) ve ardından gelen I. Dünya Savaşı, bölgedeki üretim yapılarını tahrip etmiş; kırsal ve kentsel alanlarda ekonomik dengesizlikleri artırmıştır (Banac, 1993). II. Dünya Savaşı sonrası dönemde, sosyalist rejimlerin kurulmasıyla birlikte merkezi planlamaya dayalı ekonomik yapılar oluşturulmuş; bu durum kısa vadede hızlı sanayileşme ve kentsel büyümeyi beraberinde getirmiştir. Ancak 1980'lerde yaşanan durgunluk ve borç krizleri, bu sistemin sürdürülebilirliğini zayıflatmış; 1990'lı yıllarda Yugoslavya'nın dağılması ve iç savaşlar, bölge ekonomisini büyük ölçüde tahrip etmiştir (Glenny, 1996). Bu süreçte altyapıların yıkılması, sanayinin çöküşü ve zorunlu nüfus hareketlilikleri yoksulluğu derinleştirmiştir. Geçiş ekonomileri bağlamında uygulanan yapısal uyum programları, kısa vadede işsizlik oranlarını artırmış ve sosyal güvenlik sistemlerini zayıflatmıştır (Milanović, 1998). Özellikle kamu sektöründeki hızlı özelleştirme süreçleri, birçok bireyin iş güvencesinden yoksun kalmasına yol açmıştır.

Arnavutluk, Kosova ve Bosna-Hersek gibi ülkelerde, geçiş sürecinin ekonomik ve toplumsal etkileri daha belirgin biçimde hissedilmiştir. Yüksek işsizlik oranları ve düşük gelir seviyeleri, bu ülkelerde yoksulluğun yapısal bir sorun hâline geldiğini göstermektedir (Gündoğan,2007, s. 24–25). United Nations Development Programme-UNDP (2006) raporlarına göre, bu bölgelerde işsizlik oranı %30'un üzerine çıkabilmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve istihdam olanaklarının sınırlılığı, yoksulluğun toplumsal dokuyu aşındırmasına neden olmaktadır.

Kırsal alanlarda eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlı olması, özellikle çocuklar açısından çok boyutlu yoksulluk riskini artırmaktadır. United Nations International Children's Emergency Fund - UNICEF (2005) verileri, kırsalda yaşayan çocukların kentli akranlarına göre daha yüksek düzeyde risk altında olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, yaşlı nüfusun artması ve genç nüfusun işsizlik nedeniyle göç etmesi, demografik yapıyı ve toplumsal dayanışmayı olumsuz etkilemektedir.

Yoksulluk üzerine yapılan çalışmaların çeşitliliği ve zaman içinde geçirdiği evrim, konunun bibliyometrik bir yaklaşımla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bibliyometrik analiz, yoksullukla ilgili akademik literatürün sistematik biçimde incelenmesini sağlar. Bu yöntemle yayın sayıları, yazarlar, dergiler, anahtar kelimeler ve atıf ağları gibi veriler ışığında, yoksulluğa ilişkin araştırma eğilimleri, akademik odak noktaları ve literatürdeki boşluklar tespit edilebilir. Ancak alan yazın dikkatlice tarandığında Güneydoğu Avrupa ya da Balkanlar özelinde yoksullukla ilgili çalışmalara yönelik bir bibliyometrik analize rastlanmamıştır.

Örneğin Jokić, Mervar ve Mateljan (2019), *The development of political science in Central and Eastern Europe: bibliometric perspective, 1996–2013* (Orta ve Doğu Avrupa'da Siyaset Biliminin Gelişimi: 1996–2013 Yılları Arası Bibliyometrik Bir Bakış) başlıklı çalışmalarında 15 ülkeden 1117 siyaset bilimi makalesini inceleyerek uluslararasılaşma ve atıf oranlarını analiz etmişlerdir. Bibliyometri alanında bir başka çalışma da Bilgisayar bilimlerinde Fiala ve Willett (2015)'in, *Computer science in Eastern Europe 1989–2014: a bibliometric study (1989–2014 Yılları Arasında Doğu Avrupa'da Bilgisayar Bilimi: Bibliyometrik Bir Çalışma)* adlı makalelerinde 15 Doğu Avrupa ülkesinden 82.121 yayını inceleyerek üretkenlik ve etki düzeylerini bibliyometrik yöntemlerle değerlendirmişlerdir.

Bir başka çalışma ise sağlık araştırmaları bağlamında Santoro ve arkadaşları (2016), *Mapping health research capacity in 17 countries of the former Soviet Union and south-eastern Europe: an exploratory study* (Eski Sovyetler Birliği ve Güneydoğu Avrupa'daki 17 Ülkede Sağlık Araştırmaları Kapasitesinin Haritalandırılması: Araştırmaya Dayalı Bir İnceleme) adlı çalışmalarıyla bölgedeki araştırma kapasitesinin dengesiz dağılımına dikkat çekmişlerdir. Teknik bilimler bağlamında Vaxevanidis, Vencl ve Psyllaki (2015), *Research on tribology in Southeastern Europe: A bibliometric study* (Güneydoğu

Avrupa’da Triboloji Üzerine Araştırmalar: Bibliyometrik Bir İnceleme) başlıklı makalelerinde bölgedeki triboloji alanındaki bilimsel çıktıları değerlendirmiştir.

Disiplinlerarası bir yaklaşımla Jano (2023), *Mapping Balkan–Southeast European studies (Balkan ve Güneydoğu Avrupa Çalışmalarının İncelenmesi ve Haritalandırılması)* başlıklı çalışmasında 8000 civarında yayını analiz ederek Balkan araştırmalarının tematik ve tarihsel yönlerini ortaya koymuştur. Son olarak Lis, Bello ve Górká (2021), *Albania as an object and a context of research in economic sciences: bibliometric analysis (İktisat Biliminde Arnavutluk: Araştırma Nesnesi ve Bağlam Olarak Bibliyometrik Bir İnceleme)* başlıklı çalışmalarında Arnavutluk’un ekonomi alanındaki bilimsel temsiline odaklanarak yedi tematik küme belirlemiştir.

Görüldüğü üzere bu çalışmaların ortak yönü, bölgesel düzeyde genel eğilimleri bibliyometrik analizleri yansıtmakla birlikte, tematik olarak yoksulluk gibi odak kavramları detaylı biçimde incelemeleridir. Dolayısıyla bu makalenin diğer bibliyometrik çalışmalardan farkı yoksulluk temelli çalışmaların sistematik literatür taramasına yönelik bibliyometrik bir analiz ve haritalama araştırması olmasıdır.

Balkanlar bağlamında, bibliyometrik analiz yöntemiyle; bölgesel yoksulluk konusunun hangi disiplinlerde yoğunlaştığı, hangi dönemlerde artış gösterdiği ve hangi temalar etrafında şekillendiği ortaya konabilir. Bu sayede yoksulluğun yalnızca kavramsal veya tarihsel boyutu değil, aynı zamanda akademik üretim dinamikleri de analiz edilebilir. Özellikle bölgedeki çatışma dönemleri, ekonomik krizler ya da uluslararası müdahalelerle birlikte akademik ilginin artıp azaldığı görülebilir.

Güneydoğu Avrupa ülkeleri üzerine yapılan bibliyometrik analizlerde bölgedeki yoksulluk üzerine yapılan araştırmaların büyük bir kısmının, uluslararası kuruluşların (Dünya Bankası, Avrupa Birliği) desteğiyle gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir (World Bank, 2000). Ayrıca, Balkan ülkelerinin araştırma ağlarında genellikle Batı Avrupa ülkeleriyle iş birliği içinde olduğu ve bu iş birliğinin bilimsel yayınlarda yoğunlaştığı tespit edilmiştir (Živković et al., 2019).

Bibliyometrik veriler ayrıca, politika yapıcılar ve akademisyenler için önemli yönlendirici bilgiler sunar. Yoksullukla mücadelede hangi stratejilerin öne çıktığı, hangi ülke ve kurumların bu alanda etkin olduğu ya da hangi temaların yeterince çalışılmadığı gibi veriler, daha etkili ve kapsayıcı politika önerileri geliştirilmesine katkı sunabilir. Bu bağlamda araştırmada kullanılan bibliyometri teknikleri yalnızca bir analiz aracı değil; aynı zamanda kuramsal bir çerçeve sunan metodolojik bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmakta ve literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

3. Yöntem

Bu çalışma, Güneydoğu Avrupa’daki yoksulluk konusundaki akademik literatürü, bibliyometrik analiz ve haritalama yöntemleri kullanarak incelemeyi amaçlamaktadır.

Bibliyometrik çalışmalar, belirli bir alandaki bilimsel üretimi nicel ölçütler kullanarak analiz eden ve **söz konusu alanın** gelişim eğilimlerini, araştırma boşluklarını, en çok katkı sağlayan yazarları ve etkili yayınları ortaya çıkararak önemli araştırmalardır. **Bu tür analizler**, literatür taramasını daha sistematik ve kapsamlı hale getirerek, bilimsel bilginin dinamiklerini daha iyi anlamamıza olanak tanır. Özellikle sosyal bilim alanında, son yıllarda **bibliyometrik yöntemlere yönelik ilginin artması**, ilgili disiplinlerdeki araştırma üretkenliği, iş birliği ağları ve alana yön veren konuların incelenmesi açısından önemli bir bilgi birikimi oluşturmuştur (Sönmez, 2020).

Bibliyometrik analiz; yayınlar, atıflar, yazarlar, anahtar kelimeler ve kurumlar gibi bileşenleri nicel olarak inceleyerek belirli bir bilimsel alanın gelişimini, etkileşim ağlarını ve eğilimlerini ortaya koyar (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey & Lim, 2021; Bülbül ve Koç, 2024). Bilimsel yayınların sayısındaki hızlı artış, bilgiye erişim ve değerlendirme süreçlerini karmaşık hale getirmiştir (Acar & Bektaş, 2023) Bu nedenle, özellikle büyük veri kümelerinin sistematik biçimde analiz edilmesinde bilgisayar tabanlı programların ve görselleştirme araçlarının kullanımı kaçınılmaz hale gelmiştir (Çolak & Koç, 2023).

Bibliyometrik yöntemler, esas olarak “performans analizi” ve “bilim haritalama” olmak üzere iki temel amaca hizmet eder. Performans analizi, araştırmacıların ve kurumların bilimsel üretkenliklerini, yayın sayıları ve atıf etkisi gibi ölçütlerle değerlendirerek araştırma etkinliklerini ortaya koymayı hedefler. Öte yandan, bilim haritalama, bir bilimsel alanın yapısını, etkileşimlerini ve gelişim süreçlerini ayrıntılı olarak analiz ederek, o alanın nasıl evrildiğini ve disiplinler arası bağlantılarını görselleştirmeyi amaçlar. Zupic ve Cater’in (2015, s. 429) belirttiği gibi, bilim haritalama, bilimsel alanların yapısal ve dinamik özelliklerini haritalamak için nicel analiz yöntemlerine dayanan, giderek daha fazla ilgi gören güçlü bir bibliyometrik araçtır.

Bu bağlamda, Balkanlarda yoksulluk üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik profilini çıkarmak, bu alandaki en üretken yazarları, kurumları ve ülkeleri belirlemek ve konunun gelişimini zaman içinde haritalanması amaçlanmıştır. Bu araştırma için gerekli veriler, Web of Science (WoS) akademik veri tabanından toplanmıştır.

“Balkanlar”, “yoksulluk”, “Güneydoğu Avrupa’da yoksulluk” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan taramalar sonucunda elde edilen makaleler, konferans bildirileri ve diğer akademik yayınlar çalışmanın veri setini oluşturmuştur. Veri seti, yayın yılı, yazar adı, kurum adı, ülke, atıf sayısı ve anahtar kelimeler gibi bibliyometrik bilgileri içermektedir. Toplanan veriler, bibliyometrik analiz ve haritalama yazılımı olan VOSviewer kullanılarak analiz edilmiştir. VOSviewer, ağ verilerine dayalı haritalar oluşturmak, görselleştirmek ve keşfetmek için geliştirilmiş açık kaynaklı bir yazılımdır.

VOSviewer kullanılarak yapılan analizler sonucunda, Balkanlarda yoksulluk konusundaki araştırmaların haritaları oluşturulmuştur. Grafik tabanlı ve mesafe tabanlı haritalar, alanın temel dinamiklerini ve araştırmalar arasındaki ilişkileri görselleştirmiştir. Grafik tabanlı haritalar, öğeler arasındaki ilişkileri ortaya koyarken, mesafe tabanlı

haritalar ögelerin yakınlığına dayanarak ilişki güçlerini göstermiştir. Bu çalışma neticesinde, Balkanlarda yoksulluk konusundaki araştırmaların bibliyometrik profilini çıkararak, alandaki temel dinamikleri ve ilişkiler ortaya konulacaktır. Elde edilen sonuçlar sayesinde bu alanda yapılacak gelecekteki araştırmalar için önemli bir kılavuz niteliğindedir ve araştırmacılara alandaki güçlü ve zayıf yönleri hakkında bilgi verecektir.

3.1. Araştırma tasarımı

Balkanlar'da yoksulluk üzerine yapılan akademik araştırmaların genel görünümünü ve bu alandaki literatürün gelişimini analiz etmek amacıyla bibliyometrik bir analiz yapılması planlanmaktadır. Bu çalışma, literatür taraması ve analiz sürecinde VOSviewer 1.6.19 açık kaynak yazılımını kullanarak, yoksulluk konusundaki araştırmaların bilimsel haritasını çıkarmayı hedeflemektedir.

Araştırmada kullanılacak bibliyografik veriler, geniş kapsamlı ve güvenilir indeksleme sağlayan Web of Science (WoS) veritabanından elde edilecektir. WoS, akademik literatürde çok sayıda içerik sunduğu için tercih edilmiştir. Başlık, özet ve anahtar kelimelerde “yoksulluk,” “Balkanlar” “Güneydoğu Avrupa’da Yoksulluk” kavramları kullanılmaktadır. Daha sonra Araştırmanın kapsamını belirlemek için 1975-2024 tarih aralığı seçilmiştir. Toplanan veriler, analiz için uygun hale getirilmek üzere rafine edilmiştir.

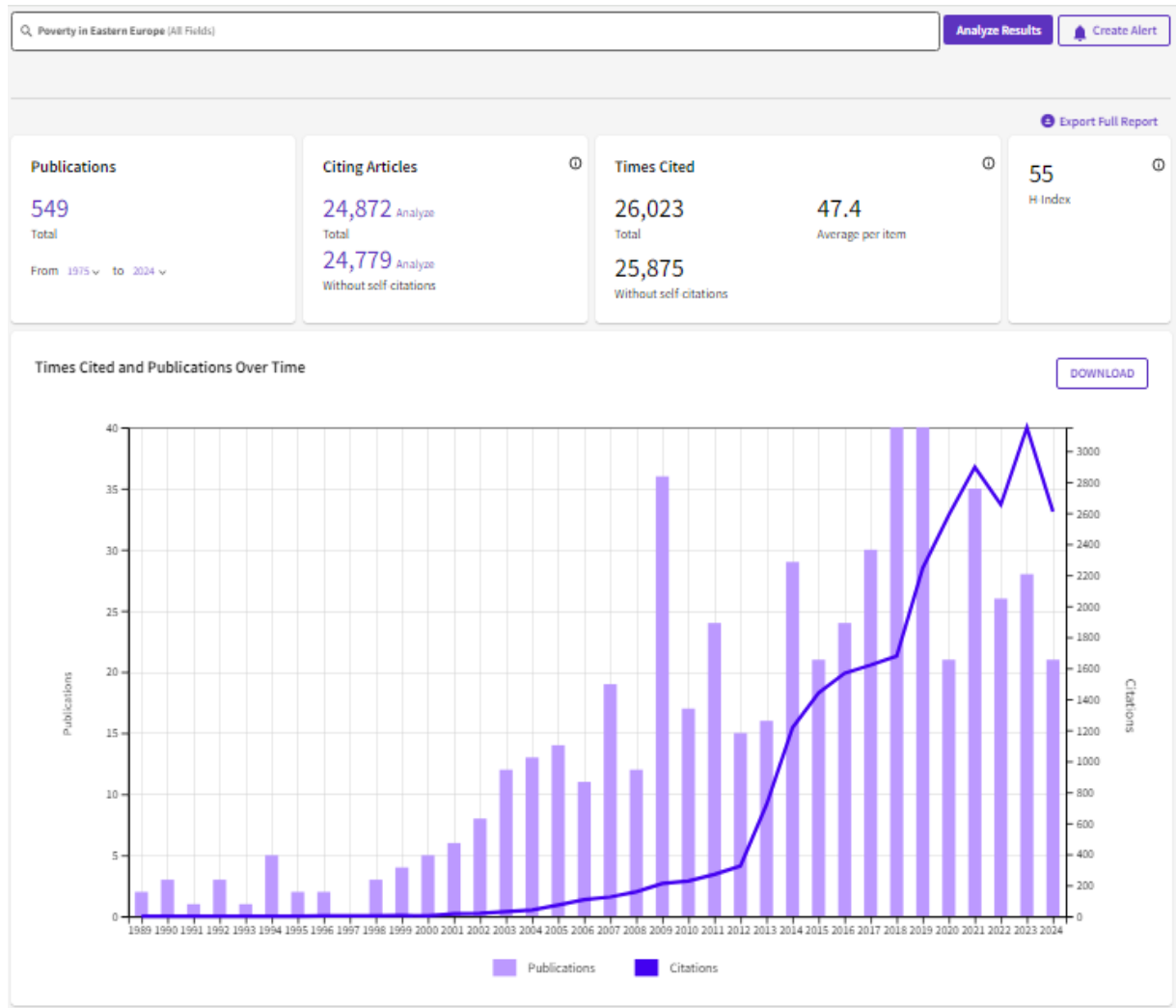
VOSviewer, bilimsel yayınlar arasındaki ilişkileri analiz etmek ve görselleştirmek amacıyla geliştirilmiş bir yazılımdır. Leiden Üniversitesi’ne bağlı Bilim ve Teknoloji Çalışmaları Merkezi’nde çalışan Nees Jan van Eck ile Ludo Waltman tarafından tasarlanmıştır. Bu iki araştırmacı, bilimsel bilginin yapısını daha iyi kavrayabilmek adına özellikle bibliyometrik veri analizine odaklanmışlardır. VOSviewer yazılımının yanı sıra, akademik yayınların atıf ilişkilerini inceleme ve haritalama olanağı sunan CitNetExplorer adlı bir başka aracı da geliştirmişlerdir (VOSviewer, 2024). Başlangıçta yalnızca akademik literatürü incelemek için üretilmiş olan VOSviewer, zamanla sosyal ağlar gibi farklı veri türleriyle de kullanılabilir olacak esnek bir analiz aracına dönüşmüştür (Dereli, 2024). VOSviewer kullanılarak yapılan görselleştirmeler, yoksulluk konusundaki araştırmaların daha iyi anlaşılmasına ve gelecekteki çalışmalar için yol gösterici olmasına katkı sağlayacaktır.

3.2. Veri seti

“Poverty in Eastern Europe” başlığı altında yapılan bilimsel çalışmaların ve **söz konusu yayınların** aldığı atıfların zaman içindeki dağılımını gösteren WoS analiz sonuçları yer almaktadır. İncelenen tarih aralığı, 1975’ten 2024’e kadar yayımlanmış toplam 549 makaleyi kapsamaktadır. Yapılan taramada **atıf konuları** Tablo 1’de gösterilmektedir. VOSviewer sonuçlarına göre, özellikle 2000’li yılların başlarından itibaren yayın sayısında kademeli bir artış gözlenmiştir. **Yayın üretimindeki bu yükseliş**, 2010 sonrası dönemde hız kazanarak 2015 ve sonrasında en yüksek seviyeye

ulaşmıştır. **Eğilimin arkasındaki temel nedenler** arasında, 2000’li yıllardan itibaren Avrupa Birliği genişleme süreciyle birlikte Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan sosyo-ekonomik dönüşümler, küresel finansal krizlerin bölgedeki etkileri ve sosyal dışlanma ile eşitsizlik gibi temaların uluslararası akademik gündemde daha görünür hâle gelmesi yer almaktadır. Analizde kullanılan veri seti, “.txt” uzantılı dosya biçiminde VOSviewer programına aktarılmıştır. Şekil 1’de görüldüğü üzere, 549 yayına toplam 24.872 atıf yapılmış; **yazarların kendi yayınları hariç tutularak hesaplanan atıf sayısı** ise 24.779’dur. **İlgili çalışmalara yapılan toplam** 26.023 atfın yayın başına düşen ortalaması 47,4’tür. H-indeksi, bir yazarın yayınlarının kaç tanesinin belirli bir atıf sayısının üzerinde olduğunu gösteren bir ölçüttür (Al, 2008). **Gerçekleştirilen analiz sonucunda** belirlenen 549 çalışmanın H-indeksi 55 olarak hesaplanmıştır. H-indeksinin 55 olması, en az 55 makalenin 55’in üzerinde atıf aldığını ifade etmektedir.

Şekil 1. WoS Analiz Sonuçları Ekran Görüntüsü

Grafikte, “Poverty in Eastern Europe” üzerine yapılan bilimsel yayınların ve bu yayınların aldığı atıfların zaman içinde dağılımı gösteriliyor. Özellikle 2010’dan sonra

yayın sayısındaki artış dikkat çekici hale gelmiş, 2015 ve sonrası ise zirveye ulaşan yıllar olmuştur.

1. **Atıf Sayısı (Citations):** Yayınların aldığı toplam atıf sayısı 26,023 ve her makale ortalama 47.4 atıf almıştır. 2000’li yılların ortalarından itibaren atıf sayısında da belirgin bir artış gözlemleniyor. Özellikle 2015’ten sonra atıf sayısının hızlı bir şekilde yükseldiği, 2018-2023 yıllarında en yüksek seviyelere ulaştığı görülmektedir.
2. **Trend:** 1980’lerin sonunda ve 1990’larda yayın ve atıf sayıları oldukça düşükken, 2000’lerde belirgin bir yükselme eğilimindedir. Bu eğilim 2010’larda daha da hız kazanmıştır. Son yıllarda yayın sayısı nispeten sabit kalmakla birlikte, atıf sayılarındaki belirgin artış alanın giderek daha fazla ilgi gördüğünü ortaya koymaktadır.

2018 ve 2019 yıllarında en yüksek akademik üretim yaşanırken, 2020 yılında pandemi etkisiyle bir düşüş eğilimindedir. Sonrasında, 2021’den itibaren yayın sayılarında yeniden artış gözlemlenmektedir.

Şekilde, akademik yayınların yıllara göre nasıl dalgalandığını ve özellikle belirli yıllardaki değişimlerin muhtemel nedenlerini anlamak için önemli ipuçları sağlamaktadır.

Ayrıca bu veriler, “Poverty in Eastern Europe” konusunun zaman içinde giderek önem kazandığını ve son yıllarda bu alandaki araştırmalara ilginin büyük olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomik ve sosyal değişiklikler, pandemi etkisi, siyasi krizler vb. faktörler, son yıllarda bu alana duyulan ilginin arttığını göstermektedir.

Şekil 1, “Poverty in Eastern Europe” konusuna yönelik bilimsel yayınların ve bu yayınların aldığı atıfların zaman içindeki artışını ortaya koymaktadır. Ancak bu niceliksel artışın hangi tematik alanlarda yoğunlaştığını analiz edebilmek için atıf konularına başvurmakta faydalı olacaktır. Böylece, yalnızca yayın hacmindeki büyüme değil, aynı zamanda bu büyümenin içeriksel yönelimi de daha açık hale gelmektedir.

Şekil 2. Atıf konuları (Citation Topics Mezo)

Şekil 2’ de, çeşitli akademik konularda yapılan atıf sayılarının büyüklüğünü ve önem derecesini görselleştiren bir grafik sunmaktadır. Her kutucuk, farklı bir konuyu ve o konunun atıf sayısını temsil eder. Kutuların boyutu, her konunun atıf sayısına ve göreceli önemine göre değişir. Hangi akademik konuların literatürde daha fazla veya daha az etkili olduğunu vurgulamaktır.

Citation Topics Meso	Record Count	% of 551
6.178 Gender & Sexuality Studies	62	11.252%
6.10 Economics	57	10.345%
6.86 Human Geography	56	10.163%
6.27 Political Science	38	6.897%
6.115 Sustainability Science	32	5.808%
1.156 Healthcare Policy	29	5.263%
6.263 Agricultural Policy	21	3.811%
6.3 Management	19	3.448%
10.279 Soviet, Russian & East European History	16	2.904%
1.44 Nutrition & Dietetics	13	2.359%

Verilen tabloda ise “Poverty in Eastern Europe” konulu literatürde en fazla atıf alan tematik alanlar ve bu alanların toplam yayınlar içindeki yüzdeleri sunulmaktadır. Elde edilen veriler, “Poverty in Eastern Europe” konusunun yalnızca ekonomik bir mesele olarak değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet, mekânsal eşitsizlik, sağlık politikaları ve sürdürülebilir kalkınma gibi çok boyutlu çerçeveler içinde ele alındığını göstermektedir. En yüksek orana sahip olan *Gender & Sexuality Studies* başlığının öne

çıkması, yoksulluğun kadınlar ve diğer kırılgan gruplar üzerindeki etkisinin giderek daha fazla incelendiğini ortaya koymaktadır. Bunu izleyen *Economics* ve *Human Geography* alanları, konunun hem yapısal ekonomik koşullar hem de coğrafi dağılım açısından analiz edildiğine işaret etmektedir.

“Poverty in Eastern Europe” konusundaki yayınların hangi temalara odaklandığını gösterirken, Şekil 3 te bu yayınların hangi akademik alanlarda sınıflandırıldığını ortaya koymakta yararlı olacaktır. Böylece yoksullukla ilgili yapılan araştırmaların sadece hangi konulara odaklandığını değil, aynı zamanda hangi bilimsel alanlarda üretildiğini de görmemizi sağlayacaktır.

Şekil 3. Web of Science Categories

Web of Science Categories	Record Count	% of 551
Economics	143	25.953%
Sociology	59	10.708%
Public Environmental Occupational Health	45	8.167%
Development Studies	42	7.623%
Environmental Studies	37	6.715%
Public Administration	33	5.989%
Area Studies	32	5.808%
Political Science	30	5.445%
Social Issues	28	5.082%
Geography	26	4.719%

Şekil 3’de “Poverty in Eastern Europe” konusundaki yayınların farklı bilimsel kategorilere göre dağılımını göstermektedir. Toplam 551 kayıt arasında: Economics: 143 kayıt ve %25.95 oranla, bu alandaki çalışmaların en geniş kapsamda temsil edildiği görülüyor. Bu, ekonomik araştırmaların önemli bir odak alanı olduğunu gösteriyor. Sosyoloji (%10,70): Yayınların önemli bir kısmı da sosyoloji alanında yer almış, bu da yoksulluğun toplumsal boyutlarının akademik olarak ele alındığını göstermektedir.

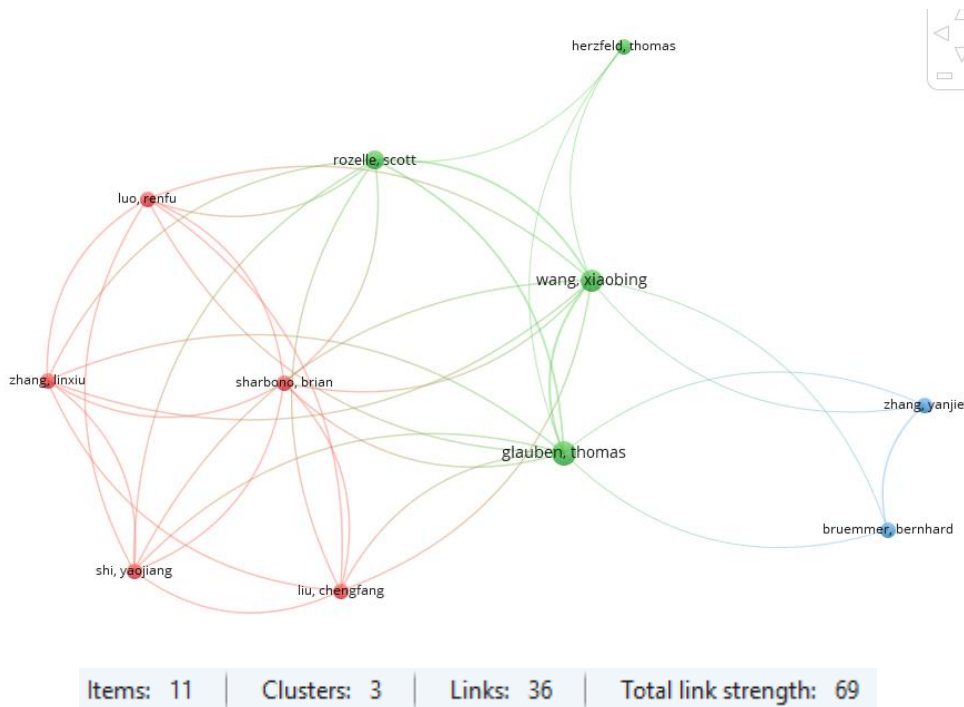
Kamu Çevre Sağlığı (%8,16): Çalışmaların %8’inden fazlası çevre sağlığıyla ilişkilidir ve yoksulluğun çevresel ve sağlıkla ilgili etkilerine dikkat çekildiğini ifade etmektedir. Kalkınma Çalışmaları (%7,62): Kalkınma perspektifinden de dikkate değer bir katkı yapılmış, bu da konunun bölgesel ve uluslararası kalkınma politikalarıyla bağdaştırıldığını göstermektedir. Çevresel Çalışmalar (%6,71): Çevresel etkiler ve yoksulluk arasındaki ilişki bu kategoride araştırılmıştır. Kamu Yönetimi (%5,98):

Yoksullukla mücadele politikalarının kamu yönetimi çerçevesinde incelendiği görülmektedir. Alan Çalışmaları (%5,80): Bölgesel farklılıkların analiz edilmesi, araştırmanın alan çalışmaları kategorisinde de yoğunlaştığını gösterir. Siyaset Bilimi (%5,44): Yoksulluk ve siyasetin etkileşimi üzerine çalışmalar bu kategoride yer almaktadır. Sosyal Sorunlar (%5,08): Sosyal problemlerle ilişkili yayınlar bu kategoride sınıflandırılmıştır. Coğrafya (%4,71): Coğrafi dağılım ve mekansal analizler de bu konuya katkı sunmaktadır.

Bu dağılım, yoksulluğun çok boyutlu bir olgu olduğunu ve çeşitli disiplinlerin bu konuda farklı bakış açıları sunduğunu göstermektedir. Ekonomi, sosyoloji ve çevre bilimleri gibi alanların öne çıkması, bu konunun ekonomik, sosyal ve çevresel yönlerinin akademik literatürde daha fazla vurgulandığını ortaya koymaktadır. Ekonomi, bu çalışmada en geniş kapsamlı alan olarak öne çıkarken, coğrafya en az yer kaplayan alan olarak temsil edilmektedir.

Yukarıda sunulan bilimsel kategori dağılımı, “Doğu Avrupa’da Yoksulluk” konusunun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal, çevresel, politik ve yönetsel yönleriyle de kapsamlı biçimde ele alındığını göstermektedir. Bu çok boyutlu yaklaşım, farklı disiplinlerden araştırmacıların bir araya gelerek ortak çalışmalar yürütmesini de beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, yazarlar arası işbirliği ağlarının incelenmesi, alandaki akademik üretimin yapısını ve araştırmacılar arasındaki etkileşimi anlamamıza olanak tanımaktadır. Aşağıda yer alan Şekil 4, bu işbirliği ilişkilerini VOSviewer yazılımı aracılığıyla görselleştirmekte ve alandaki başlıca yazar kümelenmelerini ortaya koymaktadır.

Şekil 4. VOSviewer: CO – Authorship- Authors

Görselde, VOSviewer yazılımı ile oluşturulmuş bir yazarlar arası ortak çalışma (co-authorship) ağı göstermektedir. Çalışmaların birbiriyle nasıl ilişkilendiğini ve yazarlar arasında hangi iş birliklerinin daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Görselde farklı renkler, yazarların ortak çalışma gruplarını veya kümelenmiş işbirliklerini temsil etmektedir. Her renk, yazarların daha sık birlikte çalıştığı bir grubu ifade etmektedir.

Yeşil Grup da yer alan Wang Xiaobing, Glauber Thomas, Rozelle Scott gibi yazarların bulunduğu grup. Bu yazarlar arasında güçlü bir işbirliği ilişkisi gözlemlenmektedir.

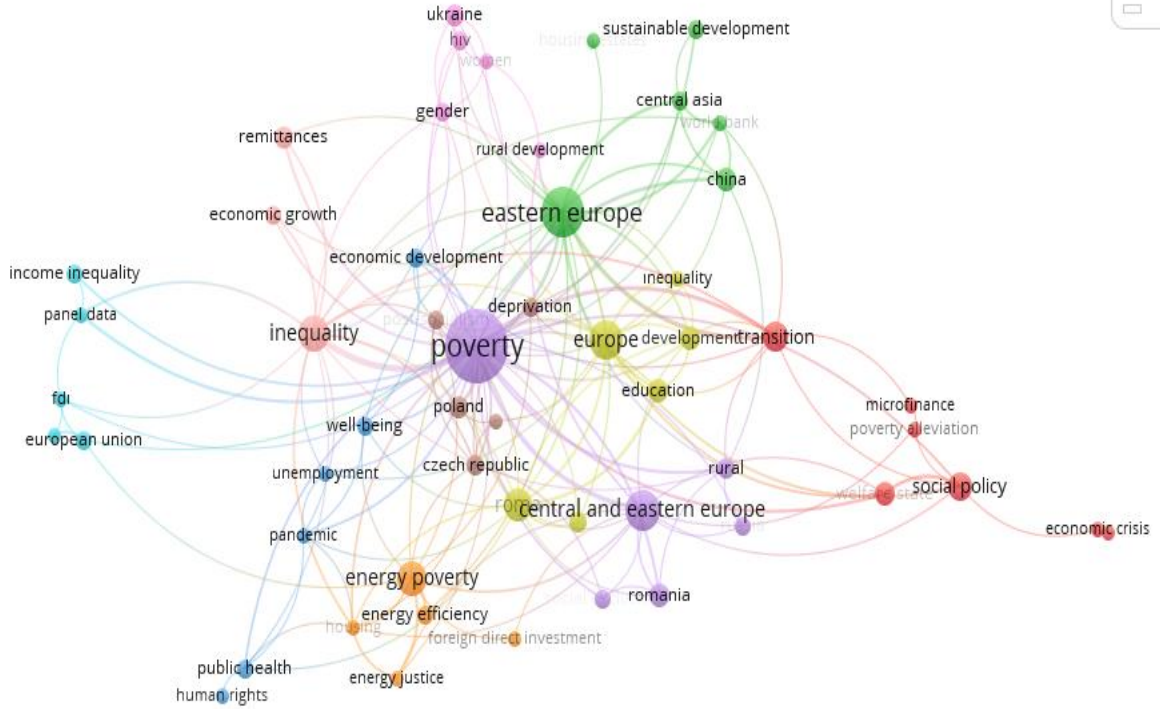
Kırmızı Grupta ise Luo Renfu, Zhang Linxiu, Shi Yaojiang ve diğerleri bu grupta yer alıyor. Aralarındaki bağlantılar yoğun, bu da sık işbirliği yaptıklarını göstermektedir.

Mavi Grubunda yer alan Zhang Xianjie ve Bruemmer Bernhard'ın oluşturduğu daha küçük bir kümedir. Bu grupta işbirliği yoğunluğu diğer gruplara kıyasla daha düşük olabilir.

Grafik, belirli araştırma alanlarındaki yazarların birbirleriyle nasıl işbirliği yaptığını görselleştiriyor. Öne çıkan merkez yazarlar, hem işbirliği ağının odak noktaları hem de alanın önemli katkı sağlayıcıları olarak değerlendirilebilir. Wang Xiaobing, Glauber Thomas ve Luo Renfu gibi isimler, çok sayıda farklı yazarla işbirliği yapmış gibi görünmekte çünkü bu isimlerin daha fazla bağlantıya sahip olduğu gözlemleniyor.

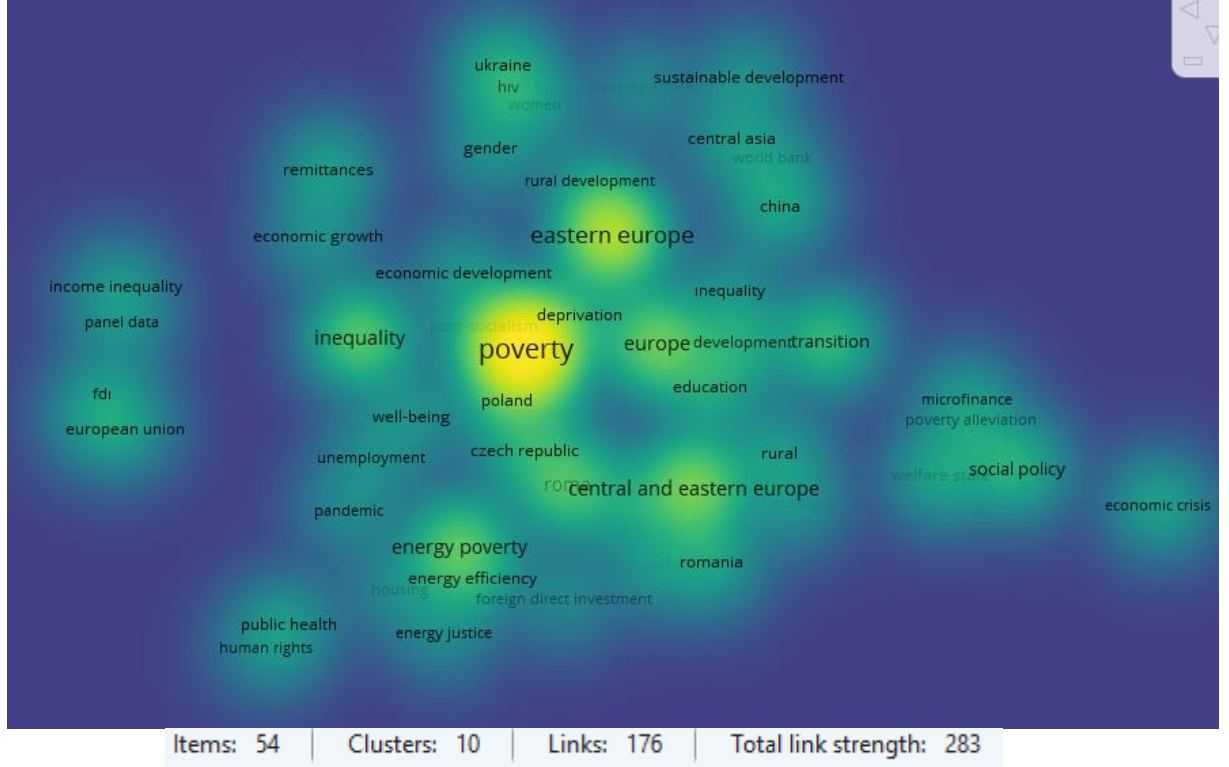
Şekil 4, "Poverty in Eastern Europe" konulu akademik yayınlarda yazarlar arasındaki işbirliği ağlarını ortaya koyarken, bu işbirliklerinin hangi temalar etrafında şekillendiğini görmek için Şekil 5'e bakmak gerekmektedir. Şekil 5, yazarların kullandığı anahtar kelimeler üzerinden konular arasındaki ilişkileri analiz ederek, literatürde öne çıkan kavram kümelerini ve araştırma eğilimlerini görselleştirmektedir. Böylece, yazarlar arası işbirliğinin sadece yapısal değil, aynı zamanda içeriksel düzeyde de nasıl şekillendiği daha net bir biçimde anlaşılmaktadır.

Şekil 5. Co-occurrence- Author Keywords

Şekil 5'te yazarların anahtar kelimelerinin birlikte kullanım sıklığını ve bu anahtar kelimeler arasındaki ilişkileri görselleştirmiştir. Bu tür bir ağ analizi, bir araştırma alanında öne çıkan temaları, kavramların etkileşimini ve alanın araştırma eğilimlerini anlamak için kullanılır. Görseldeki ağ, alandaki araştırmacılara, hangi kavramların ön planda olduğunu ve hangi konuların daha fazla araştırılması gerektiğini görme fırsatı sunar.

Harita, çalışmalarda hangi kavramların birlikte geçtiğini ortaya koyarak, konunun hangi temalar etrafında şekillendiğini gösterir. Örneğin *poverty*, *inequality*, *social policy*, *energy poverty* gibi anahtar terimler üzerinden yoksulluğun çok boyutlu yapısını açıkça yansıtır. Farklı renkler, birlikte anılan kavram kümelerini (örneğin enerji, sosyal politika, toplumsal cinsiyet vb.) gösterir. Bu sayede, hangi alt temaların öne çıktığı anlaşılır.

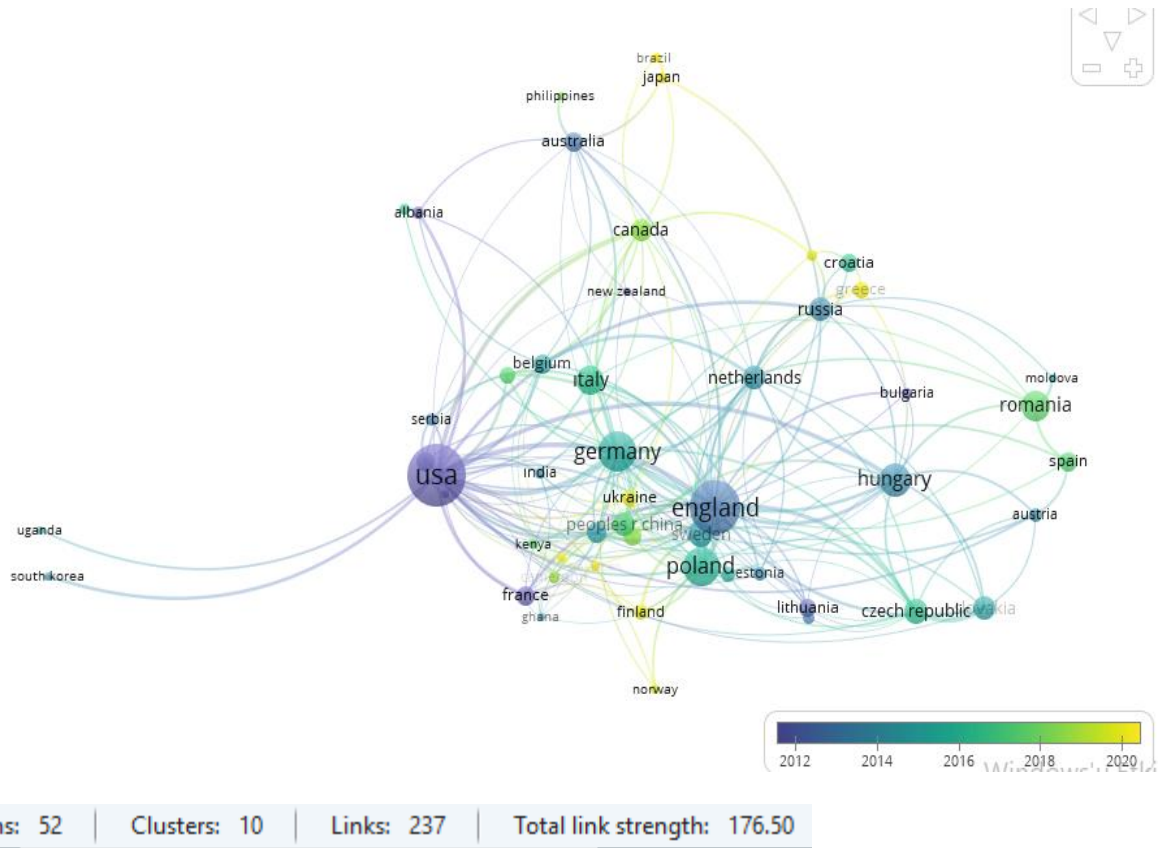
Görsel, yazarların çalışmalarında kullandığı anahtar kelimelerin ortak kullanım sıklığını (co-occurrence) göstermektedir. VOSviewer kullanılarak oluşturulan bu görsel, araştırma konularının nasıl ilişkili olduğunu ve hangi anahtar kelimelerin birlikte kullanıldığını görselleştirmektedir.

“Poverty” (yoksulluk) anahtar kelimesi, grafiğin merkezinde yer alıyor ve en fazla bağlantıya sahiptir. Bu, yoksulluğun araştırmalarda kilit bir kavram olduğunu ve diğer birçok konu başlığıyla güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu gösteriyor.

- “Poverty” ile “inequality” ve “energy poverty” arasında güçlü bağlantılar var, bu da bu konuların genellikle birlikte ele alındığını gösteriyor.
- “Social policy” ve “welfare” gibi terimler de yoğun bir şekilde birbirine bağlı, bu alanların benzer çalışmalar kapsamında ele alındığını gösterir.
- “Eastern Europe” ve “Central and Eastern Europe” anahtar kelimeleri, bölgesel olarak odaklanmış çalışmaları temsil etmektedir.

Bununla birlikte, bu içeriksel dağılımların ve araştırmaların hangi ülkelerin aracılığıyla üretildiği ve nasıl bir işbirliğine dayandığı da önemlidir.

Şekil 6. Co –Authorship- countries

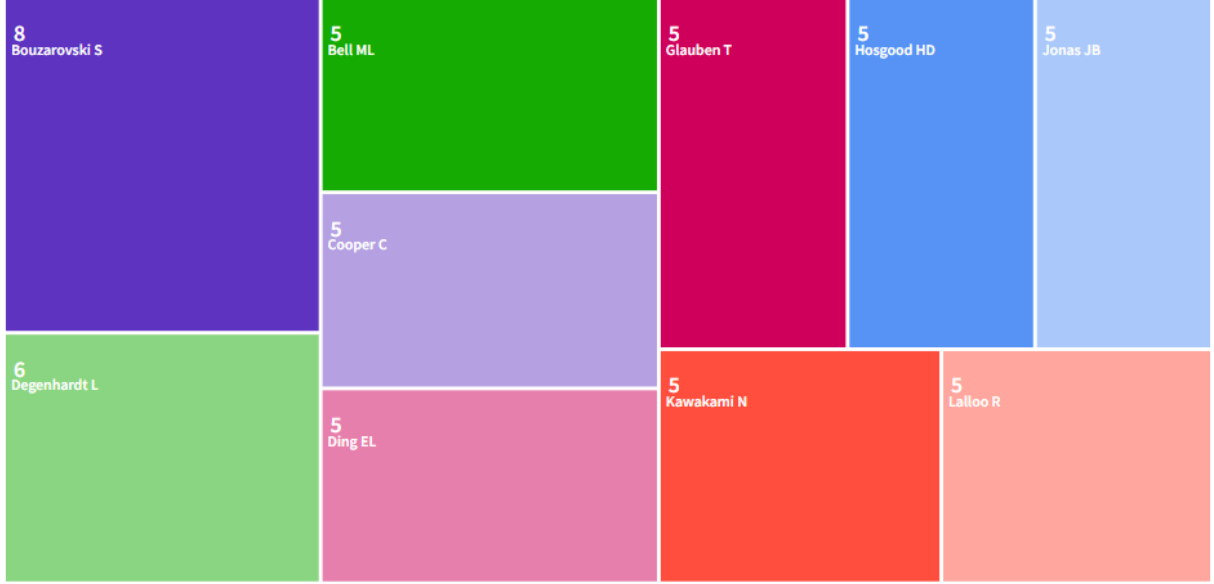
Şekil 6’da ülkeler arası ortak yazarlık (co-authorship) ağını temsil etmekte ve ülkelerin uluslararası bilimsel işbirliğine ne ölçüde katıldığını göstermektedir. Renk gradyanı, 2012 ile 2020 yılları arasında hangi yıllarda daha aktif olduklarını belirtmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) grafik üzerindeki en büyük düğüm olarak göze çarpıyor. Bu, ABD’nin bilimsel işbirliğinde en çok yer alan ülke olduğunu ve çok sayıda ülkeyle güçlü ortaklıklar kurduğunu göstermektedir. Almanya, İngiltere ve Polonya bu ülkeler de ise işbirliklerinde merkezi bir rol oynayarak birçok ülke ile bağlantılıdır. Bu durum, Avrupa’daki ülkelerin bilimsel ağlardaki önemini vurgulamaktadır. **ABD**, uluslararası bilimsel işbirliklerinde merkezi bir rol alması ile bu durum, ABD’nin yüksek araştırma bütçeleri, gelişmiş akademik altyapısı, küresel ölçekte çekim gücüne sahip üniversiteleri ve araştırma merkezleriyle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca, ABD’ye yönelik yoğun akademik göç, farklı ülkelerden gelen araştırmacıların ABD merkezli projelere entegre olmasını ve böylece çok uluslu işbirliklerinin artmasını sağlamaktadır. ABD’nin yalnızca Avrupa ülkeleriyle değil, Asya, Afrika ve Okyanusya’daki ülkelerle de güçlü bağlar kurmuş olması, onun küresel bilimsel ağlardaki etkisinin coğrafi olarak da yaygın olduğunu göstermektedir. Bu geniş çaplı bağlantı yapısı, ABD’yi bilimsel üretim ve bilgi dolaşımında hem niceliksel hem de yapısal açıdan küresel bir merkez haline getirmiştir-

Görsel bize, uluslararası bilimsel işbirliklerinin nasıl şekillendiğini ve bazı ülkelerin (örneğin ABD, Almanya, İngiltere) bu ağlarda önemli düğümler olduğunu göstermiştir.

Özellikle Avrupa, oldukça yoğun bir işbirliği ağına sahipken, ABD'nin de hem Avrupa hem de diğer kıtalarla geniş bir işbirliği ağı kurduğu dikkat çekmiştir. İtalya, Kanada, Avustralya gibi diğer ülkeler de geniş uluslararası işbirlikleri içinde yer almaktadır.

Şekil 7.VOSviewer'da En Çok Yayın Yapan Yazarlar

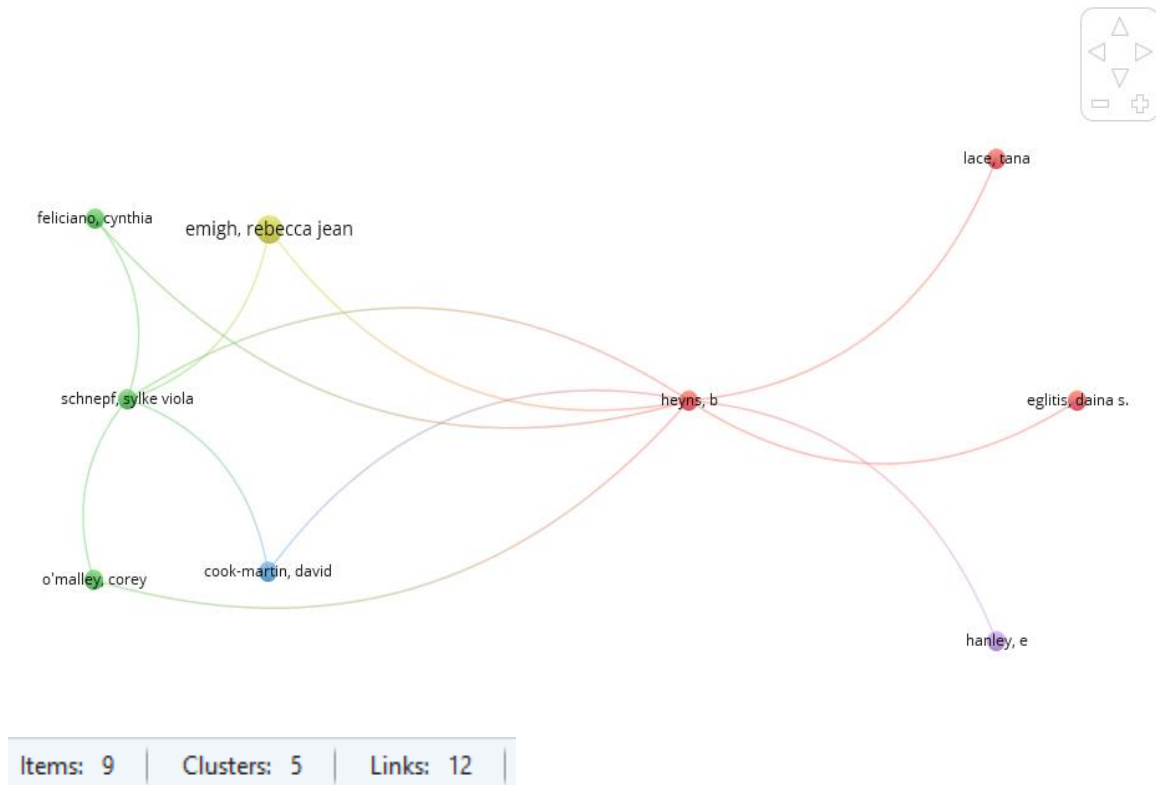
Authors	Record Count	% of 551
Bouzarovski S	8	1.452%
Degenhardt L	6	1.089%
Bell ML	5	0.907%
Cooper C	5	0.907%
Ding EL	5	0.907%
Glauben T	5	0.907%
Hosgood HD	5	0.907%
Jonas JB	5	0.907%
Kawakami N	5	0.907%
Lalloo R	5	0.907%

Şekil 7'de belirli yazarların çalışmalarlarıyla katkıda buldukları kayıt sayısını ve toplam 551 kayıt içindeki yüzdelik oranlarını göstermektedir. Listenin başında **Bouzarovski S**, 8 yayımla (%1.45) yer almakta ve en fazla katkı sağlayan yazar olarak öne çıkmaktadır. Onu 6 yayımla (%1.08) **Degenhardt L** takip etmektedir. **Bell ML**, **Cooper C**, **Ding EL**,

Glauben T, Hosgood HD, Jonas JB, Kawakami N ve Lalloo R ise her biri 5'er yayımla (%0.90) eşit katkı sunmuştur. Bu tablo, bazı yazarların öne çıktığını ancak genel olarak katkıların dengeli dağıldığını göstermektedir.

Bilimsel üretimin yalnızca yayın sayısı ile değil, aynı zamanda yazarlar arasındaki etkileşim ve işbirlikleriyle de şekillendiği unutulmamalıdır. Bu doğrultuda, yazarlar arasındaki atıf ilişkilerini incelemek, akademik etkilerin yönünü ve yoğunluğunu anlamak açısından önemlidir. Bu bağlamda, Şekil 8'de yazarlar arasında kurulan atıf temelli bağlantılar görselleştirilmiş ve alandaki etkileşim ağları ortaya konmuştur.

Şekil 8.Citation- Authors

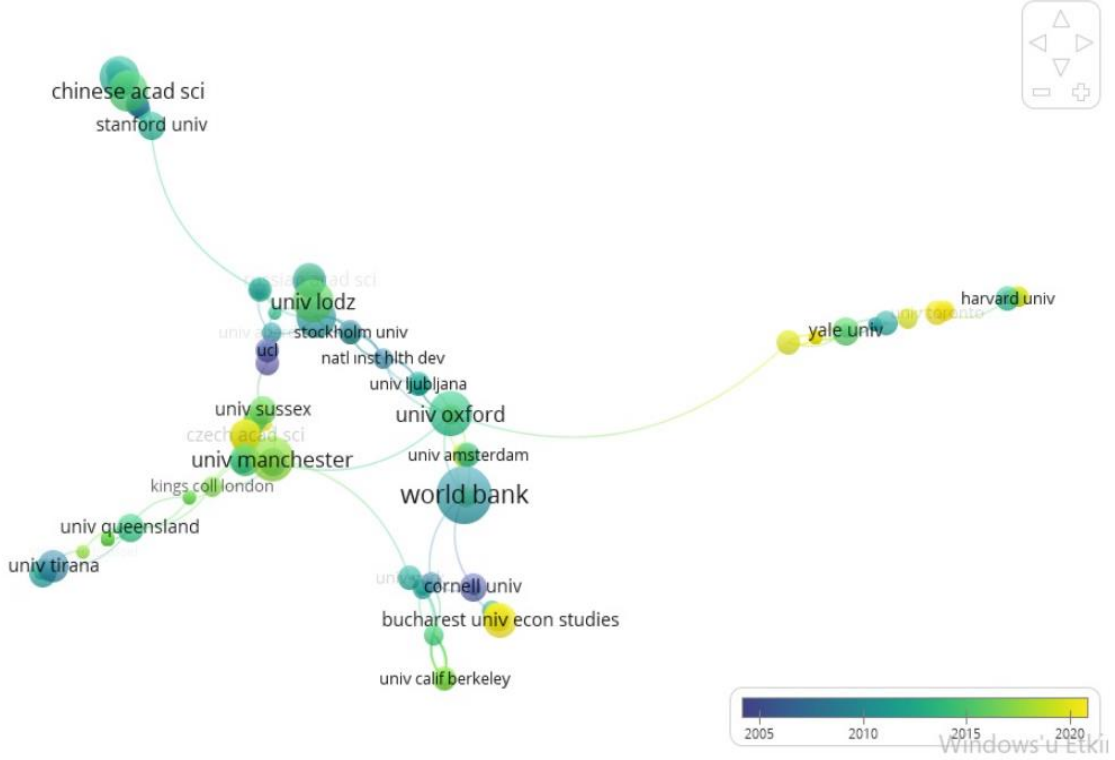

Şekil 8, yazarlar arasındaki atıf ilişkilerini görselleştiren bir ağ haritasıdır. Toplam 9 yazarın yer aldığı bu yapı, 5 farklı kümeden oluşmakta ve aralarında 12 bağlantı bulunmaktadır. Haritada **heyns_b.**, merkezî konumda yer alarak en fazla bağlantıya sahip yazardır. Bu durum, literatürde önemli bir atıf ağına sahip olduğunu ve diğer çalışmalarla yüksek düzeyde etkileşim içinde bulunduğunu göstermektedir. Çevresindeki kümelerde yer alan diğer yazarlar onun çalışmalarına doğrudan veya dolaylı olarak etkileşim içindedir.

Şekil 8'de yazarlar arasındaki atıf ilişkileri genellikle yazarların bağlı olduğu kurumlar aracılığıyla kurulur. Akademik işbirlikleri, çoğu zaman üniversiteler ve araştırma

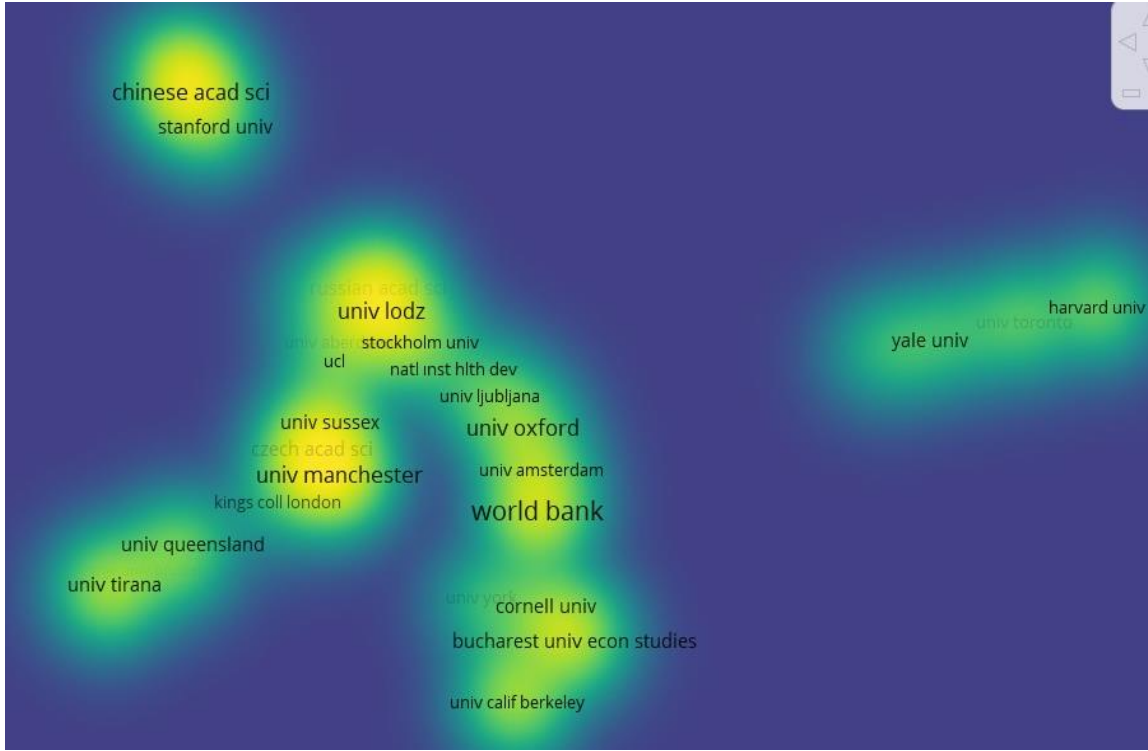
kuruluşları içinde gelişir. Bu durumu daha iyi anlayabilmek için, Şekil 9’da kurumlar arasında kurulan ortak çalışmalarını gösteren işbirliği ağı sunulmuştur.

Şekil 9: Co- Authorship -Organization

Şekil 9’da VOSviewer ile görselleştirilen **kurumlar arası işbirliği (co-authorship by organization)** haritası, üniversite ve araştırma kurumları arasındaki bilimsel ortaklıkları gösterirken aynı zamanda **işbirliklerinin zaman içindeki dağılımını** da yine renkler aracılığıyla betimlemektedir.

World Bank; En büyük düğümlerden biri, yani hem çok sayıda ortak yayına sahip hem de birçok kurumla bağlantılıdır. Bu VOSviewer görselleştirmesi, uluslararası ölçekte kurumlar arası akademik işbirliğinin **yoğunlaştığı merkezleri** ve **zaman içindeki gelişimini** açıkça ortaya koymaktadır. **World Bank** gibi kuruluşlar ağın merkezini oluştururken, **Oxford, Manchester, Yale, Harvard** gibi üniversiteler hem bölgesel hem de küresel düzeyde etkin bağlayıcılardır. **Son yıllarda (2018–2020)** aktifleşen işbirlikleri, ağın sağ ucunda sarı tonlarla belirginleşmiştir ve gelecekteki ortaklık eğilimlerine dair ipuçları sunmaktadır.

Bu yoğunluk görseli, bilimsel işbirliğinin merkezî aktörlerini ve kümelenme yapısını açık biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle Avrupa merkezli üniversitelerin birbirine sıkı bağlı, World Bank'ın ise uluslararası bir köprü rolünde olduğunu gösterir. Aynı zamanda görsel, yeni işbirliği fırsatları ve ağ içi zayıf noktaların belirlenmesi için de temel sağlamaktadır.

4. Sonuç

Çalışmamızda, Güneydoğu Avrupa'daki yoksulluk konusuna dair yapılan araştırmaların bilimsel profilini ortaya koymak amacıyla bibliyometrik analizler yapılmıştır. VOSviewer yazılımı kullanılarak elde edilen bulgular, yoksullukla ilgili çalışmaların hem etki ağlarını hem de bu alandaki akademik katkıları detaylandırmıştır. Grafikler, bu alanın temel dinamiklerini anlamamıza yardımcı olmuş ve gelecekteki çalışmalara yol gösterecek önemli iç görüler sunmuştur.

Bulgular, Güneydoğu Avrupa'daki yoksulluğun hem ekonomik hem de sosyal dinamikler tarafından şekillendiğini göstermektedir. Yoksulluğun yalnızca bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması değil, aynı zamanda eğitim, sağlık hizmetleri ve iş olanaklarına erişimi sınırlayan yapısal bir sorun olduğunu ortaya koymuştur. Bibliyometrik analizler, özellikle 2000'li yıllardan sonra bu alana yönelik akademik ilginin arttığını ve yoksulluk çalışmalarının daha derinlemesine incelendiğini göstermektedir. VOSviewer ile yapılan görselleştirmeler, araştırma ağlarının nasıl genişlediğini ve yoksulluk temalı çalışmalarda hangi anahtar kelimelerin öne çıktığını gözler önüne sermektedir.

Grafikte, “Poverty in Eastern Europe” konusundaki bilimsel yayınların zaman içindeki artış trendi dikkat çekmektedir. 1980’ler ve 1990’larda düşük seviyelerde olan yayın sayıları, 2000’lerden itibaren belirgin bir artış göstermiştir. Özellikle 2010 sonrası dönemde, yoksulluk ve sosyo-ekonomik eşitsizliklere yönelik çalışmalar hızla artmış ve 2020’lerde bu alanda kapsamlı araştırmaların yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu artış, yoksulluğun artan önemine ve akademik dünyada giderek daha fazla ele alınmasına işaret etmektedir. Pandemi döneminde yaşanan düşüşe rağmen, 2021 ve sonrasında araştırmalarda yeniden bir yükseliş gözlemlenmiştir. Bu durum, küresel krizlerin yoksulluk üzerine etkisini anlamaya yönelik yeni araştırmaların ortaya çıktığını göstermektedir.

Anahtar kelimelerin ortak kullanımını gösteren yoğunluk haritası, yoksulluğun diğer temalarla nasıl ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. “Poverty” kelimesinin etrafında, “inequality” (eşitsizlik), “social policy” (sosyal politika) ve “energy poverty” (enerji yoksulluğu) gibi terimlerin sıkça kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu kelimeler arasındaki bağlantılar, yoksulluğun çeşitli boyutlarını incelemek için çok yönlü yaklaşımlar gerektiğini göstermektedir. Aynı zamanda, “Eastern Europe” ve “Central and Eastern Europe” gibi coğrafi odaklı terimlerin yoğun kullanımı, yoksulluğun bölgesel özelliklerini vurgulamaktadır.

Ülkeler arası ortak yazarlık ağına ilişkin grafik, Balkanlar - Güneydoğu Avrupa’da yoksulluk konusundaki araştırmaların uluslararası bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir. ABD, Almanya, İngiltere ve Polonya gibi ülkeler, bu alandaki bilimsel işbirliklerinin merkezinde yer almakta ve geniş bir akademik ağ oluşturulmaktadır. Avrupa Birliği politikalarının bu işbirliklerini desteklediği, araştırma fonları ve bölgesel kalkınma programları aracılığıyla yoksullukla mücadeleye katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Uluslararası işbirliklerinin önemi, araştırmalardaki etkiyi artırmak ve daha geniş perspektifler sunmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Analizler, bu alandaki en etkili yazarları ve çalışmalarını da ortaya koymuştur. Bouzarovski S., Balkanlar’daki enerji yoksulluğu konusundaki araştırmalarıyla öne çıkmaktadır. Diğer yazarlar ise sosyal politika, gelir dağılımı ve kırsal kalkınma gibi konulara önemli katkılar sağlamışlardır. Grafikler, bu yazarlar arasındaki işbirliklerini görselleştirmekte ve bilimsel literatürün temel yapı taşlarını oluşturan çalışmalarını gözler önüne sermektedir. Bu analizler, alandaki bilimsel etkileşimleri daha iyi anlamak ve gelecekteki araştırmalar için rehber niteliğinde bilgiler sunmaktadır.

Tablolar, yoksulluk üzerine yapılan çalışmaların ekonomi, sosyoloji ve sosyal politika gibi alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Ekonomi, yoksulluk çalışmalarının en geniş kapsamlı alanı olarak öne çıkarken, sosyoloji de önemli bir rol oynamaktadır. Bu disiplinler arası yaklaşım, yoksulluğun çok boyutlu doğasını ele almak için hayati önem taşımaktadır. Gelir dağılımındaki eşitsizlikler, enerji yoksulluğu ve sosyal hizmetlere erişim gibi konular, literatürdeki en etkili temalardan bazılarıdır. Bu çalışmalar, bölgenin

kalkınması için hangi alanlarda daha fazla araştırma yapılması gerektiği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Bulgular, Balkanlar'da yoksullukla mücadelede hem akademik araştırmaların hem de politika yapımcıların eşgüdümlü çalışmasının önemini vurgulamaktadır. Bölgedeki yoksulluğun azaltılması, sadece ekonomik büyüme stratejilerine değil, aynı zamanda sosyal adalet ve eşitlik ilkesine dayanan kapsayıcı politikalara da ihtiyaç duymaktadır

Yoksulluğun sürekli değişen doğasını ve bölgedeki demografik, sosyal ve ekonomik faktörleri göz önünde bulundurarak daha kapsamlı analizler yapılmalıdır. Bibliyometrik analizler, bu araştırmaların yönünü belirlemede önemli bir araç olmaya devam edecek ve politika yapımcıların stratejik planlarına ışık tutacaktır.

Kaynaklar

Acar, V., & Bektaş, M. (2021). Türkiye'nin bilimsel yayın üretimi. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 54(2), 331-340.

Akalın, G. (2002). *Türkiye'de Ekonomi-Politik Kriz Ve Piyasa Ekonomisine Geçiş*. Akçağ Basım Yayın Pazarlama A.Ş.

Al,U.(2008). Bilimsel Yayınların değerlendirilmesi :h- indeksi ve Türkiye'nin Performansı. *Bilgi Dünyası*, 263-264.

Banac, I. (1993). *The National Question in Yugoslavia: Origins, History, Politics*. Cornell University Press.

BM Enformasyon Merkezi (2016). [http://www.unicankara.org.tr/tr/bmsistemi-bm-turkiye/\(2016\)](http://www.unicankara.org.tr/tr/bmsistemi-bm-turkiye/(2016)).

Bostancı, F. C., & Koç, S. (2022). Balkan Ülkelerinde İşsizlik Histerisi Mi Doğal İşsizlik Oranı Mı Geçerli?: Fourier Birim Kök Testleri Uygulaması. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2022(2), 119-131. <https://doi.org/10.56337/sbm.1167668>

Bülbül, T., & Koç, S. (2024). A Bibliometric Analysis on Future Research Trends of Working Time Reduction. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2024(2), 107-120. <https://doi.org/10.56337/sbm.1532278>

Çolak, K., & Koç, S. (2023). Bibliometric analysis and mapping with vosviewer in neet-head research in social sciences. *Journal of Ekonomi*, 5(2), 77-91. <https://doi.org/10.58251/ekonomi.1380379>

Dereli, A. B. (2024). Vosviewer ile Bibliyometrik Analiz. *Communicata*, (28), 1-7.

- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296.
- Ertürk, S., & Koç, S. (2025). Does Türkiye Have a Demographic Dividend? NUTS 2 Analysis. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(1), 156-166. <https://doi.org/10.37880/cumuiibf.1560382>
- Fiala, D., & Willett, P. (2015). *Computer science in Eastern Europe 1989–2014: A bibliometric study*. *Aslib Journal of Information Management*, 67(5), 526–541. <https://doi.org/10.1108/AJIM-02-2015-0022>
- Glenny, M. (1996). *The Fall of Yugoslavia: The Third Balkan War*. Penguin Books.
- Gündoğan, N. (2007). *Yoksulluğun Değişen Yüzü: Çalışan Yoksullar*, Anadolu Üniversitesi Yayınları. Yayın No: 1727.
- Jano, D. (2023). *Mapping Balkan–Southeast European studies*. *Southeast European and Black Sea Studies*, 23(4), 801–817. <https://doi.org/10.1080/14683857.2023.2250310>
- Jokić, M., Mervar, A., & Mateljan, S. (2019). *Comparative analysis of book citations in social science journals by Central and Eastern European authors*. *Scientometrics*, 120(3), 1005–1029. <https://doi.org/10.1007/s11192-019-03151-9>
- Jokić, M., Mervar, A., & Mateljan, S. (2019). *The development of political science in Central and Eastern Europe: bibliometric perspective, 1996–2013*. *European Political Science*, 18, 491–509. <https://doi.org/10.1057/s41304-018-0174-y>
- Kanbur, R., & Venables, A. J. (Eds.). (2005). *Spatial inequality and development*. OUP Oxford.
- Lis, A., Bello, K., & Górká, J. (2021). *Albania as an object and a context of research in economic sciences: Bibliometric analysis*. *Ekonomia i Prawo. Economics and Law*, 20(1), 139–154. <https://doi.org/10.12775/EiP.2021.010>
- Milanović, B. (1998). *Income, Inequality, and Poverty during the Transition from Planned to Market Economy*. World Bank.
- Milanovic, B. (2016). *Global inequality: A new approach for the age of globalization*. Harvard University Press.
- Santoro, A., et al. (2016). *Mapping health research capacity in 17 countries of the former Soviet Union and south-eastern Europe: an exploratory study*. *The European Journal of Public Health*, 26(2), 349–354. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckv211>

- Sarısoy, İ., & Koç, S., (2010). Türkiye de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi. *MALIYE DERGİSİ* , vol.158, 326-348.
- Sarısoy, İ., & Koç, S., (2012). The Effect of Foreign Direct Investment on Poverty Panel Regression Analysis for 40 Selected Underdeveloped and Developing Countries. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , vol.21, 225-240.
- Sarısoy And S. Koç, “Econometric Analysis of Public Social Transfer Expenditures Effects in Decrementing Poverty in Turkey,” *MALIYE DERGİSİ* , no.158, pp.326-348, 2010.
- Sen, A. (1983). Poor, relatively speaking. *Oxford economic papers*, 35(2), 153-169.
- Sönmez, Ö. F. (2020). Bibliometric Analysis of Educational Research Articles Published in The Field of Social Study Education Based on Web of Science Database. *Participatory Educational Research*, 7(2), 216-229.
- Staehr, K. (2003). Reforms and Economic Growth in Transition Economies: Complementarity, Sequencing and Speed. *BOFIT Discussion Paper No.*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1015454> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1015454>
- Stubbs, P., & Zrinščak, S. (2009). “Social Protection and Social Inclusion in the Western Balkans.” *In Social Policy and International Interventions in South East Europe*. Edward Elgar Publishing.
- Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İletişim Yayınları.
- UNDP (2006). Human Development Report: Bosnia and Herzegovina.
- UNICEF (2005). The State of the World’s Children: Childhood Under Threat.
- Vaxevanidis, N. M., Vencl, A., & Psyllaki, P. (2015). *Research on tribology in Southeastern Europe: A bibliometric study*. *FME Transactions*, 43(3), 259–268.
- VOSviewer, 2024. - <https://www.vosviewer.com/>
- World Bank (2000). The Road to Stability and Prosperity in South Eastern Europe: A Regional Strategy Paper.
- Zupic, I. & Cater, T. (2015). Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.